

บทที่ 6

วิเคราะห์ปัจจัยและผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช.

นับตั้งแต่ รสช. ได้ก่อการรัฐประหาร และปกครองประเทศ ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เป็นต้นมา รสช. ได้พยายามสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง โดยการประกาศเหตุผลของการรัฐประหารรวม 5 ประการพร้อมทั้งผู้นำคนสำคัญคือ พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนว่าจะจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน และจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นว่าไม่บวรารณาในอำนาจ พร้อมกันนั้นก็ได้แต่งตั้งบุคคลที่เป็นพลเรือน คือ นายอานันท์ ปันยารชุน ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งหากพิจารณาพฤติกรรมการณ์ของ รสช. แล้วจะเห็นได้ว่าในระยะแรกๆ ดูเหมือนว่า รสช. มิได้บวรารณาในอำนาจและพร้อมที่จะคืนอำนาจให้กับประชาชนเพื่อสร้างสรรค์การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยเร็ว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อระยะเวลาผ่านไปพฤติกรรมการณ์ของ รสช. เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการรักษาอำนาจของตนเองและพวกพ้อง รวมทั้งพยายามสืบทอดอำนาจเพื่อครองอำนาจให้นานที่สุด

พฤติกรรมการณ์ในการรักษาอำนาจของ รสช. มีทั้งด้านการทหาร ด้านการเมืองและด้านการใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ ด้านการทหาร รสช. ได้พยายามรักษาอำนาจของตนเองและพวกพ้องในกองทัพ โดยการวางรากฐานกำลังไว้ที่ จปร. รุ่น 5 และกลุ่มพันธมิตร 0143 ลงในกองทัพทั้ง 3 เหล่าทัพ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามสลายกำลังของฝ่ายปักษ์โดยการโยกย้ายนายทหารที่เป็นกลุ่มอำนาจของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ให้พ้นจากการคุมกำลังสำคัญในกองทัพเนื่องจากเกรงว่ากลุ่มทหารเหล่านี้อาจเป็นอุปสรรคต่อการรักษาและสืบทอดอำนาจของ รสช. ในอนาคตได้

สำหรับด้านการเมืองนั้น รสช. ได้พยายามสร้างความแข็งแกร่งทางการเมือง ให้กับพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยฝ่ายทหารอันได้แก่ พรรคสามัคคีธรรม ทั้งนี้ได้อาศัยช่วงระยะที่พรรคการเมืองที่เคยร่วมรัฐบาลกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อยู่ในภาวะที่ระส่ำระสายจากการที่บุคคลสำคัญของพรรคถูกอายัดทรัพย์สิน โดยการดิงบุคคลเหล่านี้เข้ามาเป็นพวกทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ประการเดียว คือ การสนับสนุนบุคคลใดบุคคลหนึ่งของ รสช. ขึ้นมาครองอำนาจโดยการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้กับการสืบทอดอำนาจของตนเอง และพวกพ้องเนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

ทางด้านรัฐธรรมนูญเมื่อมีการรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 จึงต้องทำการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นกติกาในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตย แต่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่เพื่อใช้ปกครองประเทศกลับกลายเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจของ รสช. ในที่สุด ทั้งนี้เพราะ วิธีดังกล่าวเป็นวิธีเดียวที่ รสช. สามารถใช้อำนาจเพื่อสร้างความชอบธรรมทางกฎหมายหลังการเลือกตั้ง

จากพฤติการณ์ในการรักษาอำนาจของ รสช. เพื่อนำไปสู่การสืบทอดอำนาจภายหลังการเลือกตั้งทั้ง 3 ประการดังกล่าวทำให้เห็นว่า รสช. พยายามที่จะจัดระบบการเมืองเพื่อที่จะอยู่ในอำนาจนาน ๆ แต่อย่างไรก็ตามยิ่ง รสช. พยายามรักษาอำนาจนานเท่าใด การมัวเมาอำนาจและการหลงอำนาจยิ่งมีมากขึ้นซึ่งพฤติการณ์ในลักษณะเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดกระแสต่อต้านติดตามมาอันส่งผลกระทบต่อ รสช. แม้ว่า รสช. จะพยายามสร้างหรืออ้างความชอบธรรมแก่ตนเองแต่ว่าไม่อาจจะลดกระแสต่อต้านที่เกิดขึ้นได้ พฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมของ รสช. ปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้.-

พฤติกรรมของ รสช. ที่น่าจะนำไปสู่การต่อต้านของประชาชน

1. การขาดคุณธรรมด้านการทหาร

พฤติกรรมที่แสดงว่าขาดระบบคุณธรรมด้านการทหารซึ่งพิจารณาได้จากการแต่งตั้งโยกย้ายทหารและจะพบว่า รสช. ได้แต่งตั้งที่เป็นรุ่น หรือพรรคพวกของตนเอง เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพโดยมิได้คำนึงถึงระบบคุณธรรมและอาวุโส บุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนแล้ว อาทิ เช่น การนำนายทหาร จปร. รุ่น 5 ขึ้นมาดำรงตำแหน่งคุมกำลังในกองทัพตั้งแต่ระดับ รองผู้บัญชาการกองทัพบกลงมาจนถึงตำแหน่งรองเสนาธิการทหารบก ในขณะที่เดียวกันก็ได้โยกย้ายนายทหารในกองทัพบกที่พร้อมที่เลื่อนขึ้นไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่าให้หลุดพ้นจากกองทัพบกฝ่ายคุมกำลัง (สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, 2534, 12) เช่น ย้าย พล.อ.อรุณ บริวัติธรรม จากตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกไปประจำกองทัพบกและนำนายทหาร จปร. รุ่น 5 เข้ามาดำรงตำแหน่งแทนคือ พลเอกชัชชม กันหลง หรือการย้าย พลเอก พิจิตร กุลละวณิชย์ จากตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดไปเป็นรองปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีอำนาจน้อยกว่าตำแหน่งเดิมรวมทั้งย้าย พลเอก ศิริ ทิวะพันธ์ จากแม่ทัพภาคที่ 3 ไปประจำกองบัญชาการทหารสูงสุดจนกระทั่งประกาศลาออกในระยะเวลาต่อมา เป็นต้น สำหรับกองทัพอากาศนั้น รสช. ได้นำพรรคพวกที่สนิทสนมและมีบทบาทสำคัญในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพอากาศ เช่น การโยกย้าย พลอากาศเอก กันต์ พิมานทิพย์ จากตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารอากาศซึ่งพร้อมจะเป็นผู้บัญชาการทหารอากาศให้ไปประจำกระทรวงกลาโหมในตำแหน่งจเรทหารทั่วไป และแต่งตั้ง พลอากาศเอก อนันต์ กลินทะ เสนาธิการทหารอากาศ มาดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารอากาศแทน หรือกรณีกองทัพเรือก็มีการโยกย้าย พลเรือเอก สุรินทร์ ทองเจริญ ผู้บัญชาการกองทัพอากาศเรือยุทธการซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญ

ของกองทัพเรือไปประจำกองบัญชาการกองทัพเรือและแต่งตั้ง พลเรือเอกพิเชษฐ์ การุณยานิช ซึ่งเป็นเสนาธิการทหารเรือและเป็นนายทหารเรือที่เติบโตมาจากตำแหน่งที่มีได้คุมกำลังในกองทัพเรือ (ปลัดบัญชาทหารเรือ) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือเป็นต้น กล่าวได้ว่าเป็นการนำพลพรรครหัส 0143 ที่มีความสนิทสนมกับผู้มีอำนาจใน รสช. เข้ามาดำรงตำแหน่งแทนโดยมิได้คำนึงถึงระบบคุณธรรมและอาวุโสแต่อย่างใด

การแต่งตั้งโยกย้ายและสับเปลี่ยนตำแหน่งสำคัญ ๆ ทั้ง 3 เหล่าทัพโดย รสช. ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากระบบคุณธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีลักษณะของการ " กีดกัน " บุคคลที่มีชีพรรคพวกของตนเองที่ดำรงตำแหน่งสำคัญและพร้อมที่จะเลื่อนขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นให้หลุดพ้นจากตำแหน่งที่ควรจะเป็นโดยมิได้คำนึงถึงระบบคุณธรรมและอาวุโสแต่อย่างใด สิ่งเหล่านี้แม้ว่า รสช. จะกระทำสำเร็จแต่ว่าผลของการกระทำของ รสช. ดังกล่าวย่อมก่อความไม่พอใจแก่บรรดานายทหารที่ถูกโยกย้ายหรือส่งผลกระทบต่อนายทหารรุ่นอื่น ๆ ที่พร้อมจะก้าวมาดำรงตำแหน่งตามสายปกติไม่มากนักเลย ทั้งนี้เพราะ รสช. ได้วางตำแหน่งของบรรดาพรรคพวกลงในกองทัพในลักษณะของการสืบทอดอำนาจเป็นเวลานาน โดยนายทหารรุ่นอื่นๆซึ่งมีชีพ จปร. รุ่น 5 หรือพันธมิตรภายใต้รหัส 0143 แทบจะหมดโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าหรือก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกองทัพโดยสิ้นเชิง

2. การขาดคุณธรรมด้านการเมือง

รสช. ได้ถือโอกาสในขณะที่บรรดาพรรคการเมืองที่เคยเป็นพรรคร่วมรัฐบาลหรือเป็นพรรครัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ตกอยู่ในภาวะที่ระส่ำระสายอันเป็นผลมาจากการที่หัวหน้าพรรครวมทั้งแกน

นำของพรรคถูกประกาศอัยตทรัพย์ รสช. ได้อาศัยเงื่อนไขเหล่านี้ตั้งพรรคการเมืองของตนเองขึ้นชื่อว่า "พรรคสามัคคีธรรม" เพื่อนำบรรดาหัวหน้าพรรคและแกนนำของพรรคที่ถูกประกาศอัยตทรัพย์เข้ามาเป็นพวกและสนับสนุนพรรคสามัคคีธรรมโดยมีเงื่อนไขให้ต้องสนับสนุนบุคคลของ รสช. ซึ่งหมายถึง พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี สิ่งที่เขาตั้งคุณธรรมก็คือบรรดาหัวหน้าพรรค และแกนนำของพรรคการเมืองที่เคยร่วมรัฐบาล พลเอกชาติชาย ถูกตราหน้าว่าเป็นบุคคลที่ร้ายว่ยผิดปกติทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีโอกาสจะพิสูจน์ตนเองว่าทุจริตคอร์รัปชันจริงหรือไม่ ทำให้เสียภาพพจน์ต่อบุคคลรวมทั้งพรรคการเมืองที่สังกัดด้วย ผลก็คือสมาชิกพรรคการเมืองรวมทั้งหัวหน้าพรรคหรือแกนนำของพรรคถูกประกาศอัยตทรัพย์ได้เข้ามาอยู่ในพรรคสามัคคีธรรมโดยหวังว่าการเข้ามาอยู่ในพรรคดังกล่าวอาจจะมีโอกาสหลุดพ้นจากความผิด หรือมีฉะนั้นจะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งในโอกาสต่อไป ซึ่งปรากฏการณ์โยกย้ายพรรคการเมืองดังกล่าวถือได้ว่าเป็นภาวะจำยอมที่เกิดขึ้นของหัวหน้าพรรคการเมืองเพื่อให้ตนเองอยู่รอดได้ทางการเมือง ทำให้พรรคการเมืองเก่าต้องสิ้นคลอนไปในที่สุดโดยเฉพาะ พรรคชาติไทย นอกจากนี้แล้วสิ่งที่แสดงว่าขาดคุณธรรมทางการเมืองอีกประการหนึ่งคือการส่อแทรกพรรคพวกของ รสช. เข้าไปในพรรคการเมืองสำคัญ ๆ เพื่อกุมอำนาจและบังคับทิศทางของพรรคให้เอื้ออำนวยต่อการสนองอำนาจของ รสช. ททางการเมืองก่อนการเลือกตั้ง เช่น การแต่งตั้ง พลโทเชษฐา ภาไชย์วงศ์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของ พลเอกสุจินดา มาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคกิจสังคม การผลักดันให้ พล.อ.อ. สมบุญ ระหงษ์ เป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย เป็นต้นถือได้ว่าเป็นการครอบงำโดยสังคนของ รสช. เข้ามาเพื่อกลืน "พรรคการเมืองที่สำคัญ" โดยที่บรรดาสมาชิกพรรคไม่มีโอกาสจะปฏิเสธได้ต้องอยู่ในภาวะจำยอม เพราะแกนนำของพรรคคือนายมนตรี พงษ์พาณิชย์ หรือพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ถูกประกาศอัยตทรัพย์เสียแล้ว

3. การขาดคุณธรรมในการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ตามหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการปกครองประเทศ เป็นกฎหมายที่สร้างกติกากฎหมายทางการเมืองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนมิได้เป็นกฎหมายของบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด แต่เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 กลับปรากฏว่าเป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นคือ รสช. ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากขั้นตอนการร่างรัฐธรรมนูญ การแปรญัตติรัฐธรรมนูญ จนกระทั่งการนำเข้าสู่วาระการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นการสนองกลุ่มผู้มีอำนาจมากกว่าการสนองความต้องการของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยในการจัดทำรัฐธรรมนูญ เพราะประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่อย่างใดเลย ผู้ที่ร่าง ผู้พิจารณาแปรญัตติ และผู้ลงมติรับรองกฎหมายรัฐธรรมนูญล้วนแต่เป็นพลพรรคของ รสช. ทั้งสิ้น แม้ว่าจะมีกระแสคัดค้านจากประชาชนทั่วไปแต่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ปรากฏออกมาล้วนเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจและมีลักษณะเป็นเผด็จการก็ยังปรากฏอยู่เช่นเดิม กล่าวได้ว่าพฤติกรรมอำนาจและสืบทอดอำนาจของ รสช. ได้กระทำโดยอาศัยรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือถ่ายทอด และรองรับอำนาจ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่แปลกใหม่ของคณะทหารในยุคนี้นี้ กล่าวคือ รสช. ได้มีการปรับปรุงแบบการสืบทอดอำนาจเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อม โดยอาศัยกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือผลคือ รัฐธรรมนูญที่ถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดที่ศักดิ์สิทธิ์ของประเทศต้องต่างพร้อมด้วยคุณค่าลงไปเพราะเป็นกฎหมายของ รสช. โดย รสช. และเพื่อ รสช. นั้นเอง

จากพฤติกรรมของ **รสช.** ในด้านการรักษาอำนาจรวมทั้งกลวิธีในการสืบทอดอำนาจทั้งด้านการทหาร การเมือง และกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า **รสช.** ได้เพียรพยายามทุกวิถีทางในการรักษาอำนาจของตนเองให้นานที่สุด และเมื่อระยะเวลาผ่านไป **รสช.** ก็ยังมีพฤติกรรมที่ฉ้อฉลอำนาจมากขึ้นทุกที ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ MACHIAVELLI ปรัชญาเมธีชาวอิตาลีที่กล่าวว่า **"การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจผู้ปกครองหรือผู้ที่ครองอำนาจอยู่มีความปรารถนาที่จะได้มา หรือรักษาอำนาจโดยวิธีการต่าง ๆ แม้ว่าการกระทำนั้นจะกระทำโดยปราศจากคุณธรรม หรือคุณค่าแห่งศีลธรรมก็ตาม"** (สุขุม นวลสกุล, 2523 , 5) และเมื่อกระแสต่อต้านการฉ้อฉลอำนาจ **รสช.** ก็ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการโดยยินยอมปรับปรุงบทบัญญัติให้มีลักษณะ เป็นเผด็จการน้อยลงแต่ก็ยังแอบซ่อนบทบัญญัติซึ่งเป็นเผด็จการไว้ เช่นเดิมที่เรียกกันว่า **"หมกเม็ด"** หรือกรณิการตอบปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทุกกรณีของ พลเอก สุจินดา คราประยูร ในขณะที่บรรดาพลพรรค **รสช.** ยังคงทำงานไม่หยุดเพื่อผลักดันให้ พลเอก สุจินดา ฯ ก้าวสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของ MACHIAVELLI ที่ว่า **"ผู้ปกครองนั้น ต้องทำตัวเป็นเสมือนราชสีห์ และสุนัขจิ้งจอก"** กล่าวคือ ผู้ปกครองต้องรู้จักปรับตัวอย่างฉลาด รู้จักใช้เล่ห์กลและเล่ห์เหลี่ยมเพื่อปกครองนั่นเอง (MACHIAVELLI, 1964, 213) แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่า **รสช.** จะพยายามรักษาอำนาจด้วยวิธีการฉ้อฉลและใช้เล่ห์กลในการรักษาอำนาจมากเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจจะรักษาอำนาจไว้ได้ และกลับทวีความฉ้อฉลมากยิ่งขึ้นเพื่อความอยู่รอดและการครองอำนาจทั้งนี้เนื่องจาก **รสช.** นั้นมีจุดเริ่มต้นของการได้อำนาจการปกครองมาโดยวิธีการรัฐประหาร ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม ซึ่งจะมีผลให้การกระทำที่ตามมาทั้งหมดต้องผิดพลาดตามไปด้วย

อนึ่ง นับตั้งแต่การประกาศยึดทรัพย์สินอิตินักการเมือง การไม่ปฏิบัติ ตามสัญญาที่ว่า จะคืนอำนาจให้ประชาชน โดยจะร่างรัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือนและจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี รวมทั้งการนำพลพรรค จปร. รุ่น 5 และ O143 เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ การตั้งพรรคการเมืองใหม่ และสลายพรรคการเมืองเก่า การเข้าแทรกแซงทางการเมืองสำคัญและ ประการสุดท้ายการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นเครื่องมือของการสืบทอดอำนาจ ของ รสช. ภายหลังการเลือกตั้ง วิธีการเหล่านี้ถือว่า รสช. ได้ใช้อำนาจ ที่ตนเองมีอยู่กดดันให้กลไกของสังคมและการเมืองมีรูปแบบที่เบี่ยงเบนไป จากทิศทางที่ควรจะเป็น การกระทำดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งความพิกลพิการให้ แก่สถาบันการเมืองและกลไกอำนาจรัฐในที่สุด เพราะกลุ่มบุคคลในสังคม และสถาบันการเมือง การปกครอง ล้วนแล้วแต่อยู่ในภาวะจำยอมและต้อง สนองต่ออำนาจหรือความต้องการของ รสช. อันเป็นเพียงกลุ่มอำนาจเพียง กลุ่มเดียวในสังคม การฉ้อฉลทั้งหลายทั้งปวงของ รสช. อันเป็นเพียงกลุ่ม อำนาจเพียงกลุ่มเดียวในสังคม การฉ้อฉลทั้งหลายทั้งปวงของ รสช. ที่กล่าว มาตรงกับแนวความคิดของ LORD ACTON ประจักษ์มาในภาษาอังกฤษที่กล่าวว่า "ที่ใดมีอำนาจที่นั่นมีการฉ้อฉล ที่ใดมีอำนาจเหลือล้น ที่นั่นมีการฉ้อฉลเหลือ ควบ" (POWER CORRUPTS, ABSOLUTE POWER - CORRUPTS ABSOLUTELY) (สุพจน์ ผลช้วนปิยะ 2519, 96) อำนาจเปรียบเสมือน ของร้อน ถ้าผู้ใช้อำนาจปราศจากคุณธรรมแล้ว อำนาจย่อมจะเผาผลาญได้ ทั้งตัวผู้ใช้อำนาจเอง บริวารรอบข้าง และประเทศชาติด้วย

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช.

แม้ว่าคณะ รสช. จะไม่แสดงเจตนารมณ์ในการรักษาอำนาจในระยะแรกที่ทำกรยึดอำนาจ และเมื่อระยะเวลาผ่านไป รสช. ก็เริ่มเหลิงอำนาจซึ่งไม่แตกต่างไปจากทหารในอดีตที่ภายหลังการปฏิวัติรัฐประหารเมื่อมีโอกาสอยู่ในอำนาจนาน ๆ ก็มักจะเหลิงอำนาจกลายเป็นการปกครองโดย คณาธิปไตยของทหาร (Military Oligarchy) ซึ่งเป็นผลร้ายต่อระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2534, 257) ประการสำคัญคือ การเหลิงอำนาจของ รสช. ปรากฏขึ้นในยุคสมัยที่เศรษฐกิจ การเมือง การสังคมของไทยและของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ดังนั้นความพยายามในการรักษาอำนาจของ รสช. จึงต้องพยายามเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการรักษาอำนาจอยู่ตลอดเวลา แต่แม้กระนั้นก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงจากกระแสกลุ่มต่อต้านของกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ส่งผลให้อำนาจของ รสช. ต้องสั่นคลอนจนอาจจะทำให้ต้องหลุดพ้นจากอำนาจ หรือประสบความล้มเหลวในการสืบทอดอำนาจได้ในที่สุด

1. ปัจจัยด้านการเมือง

แม้ว่า รสช. จะอ้างว่าจะจัดให้มีการรัฐธรรมนุญภายใน 6 เดือน และให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี แต่โดยที่ รสช. ได้อำนาจมาโดยไม่ชอบธรรมทำให้ประชาชนยังไม่หายเคลือบแคลง สงสัยจึงได้จับตามองตลอดเวลาเมื่อมีสิ่งบอกเหตุจนทำให้เชื่อว่า รสช. ไม่คืนอำนาจให้ประชาชนและกลับเข้ากรมกองอย่างแท้จริง ประชาชนและสื่อมวลชนก็เริ่มมีกระแสต่อต้านอย่างกว้างขวางปรากฏออกมาให้ลักษณะต่าง ๆ เช่น (มติชน สดสัปดาห์ , 29 พฤศจิกายน 2534, 5)

(1.1) การเขียนจดหมายคัดค้านแสดงความไม่เห็นด้วย นำโดยพลตรี จำลอง ศรีเมือง เพื่อนำจดหมายส่วนตัวไปยื่นต่อนายอรรถ มงคลนาวิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(1.2) การลงชื่อคัดค้านโดยองค์กรนักศึกษา พรรคการเมือง โดยวิธีส่งรายชื่อประชาชนที่คัดค้านตามจุดต่าง ๆ รวบรวมส่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก

(1.3) จัดชุมนุมประชาชนจากจุดเริ่มต้น 19 พฤศจิกายน 2534 ที่สนามหลวง ประกอบด้วยพรรคการเมือง 4 พรรค โดยปราศรัย จัดชุมนุมคัดค้านในจังหวัดต่าง ๆ เป็นระลอก ๆ

(1.4) จัดโปสเตอร์คัดค้านโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคแรกที่น่ากลัวยกตั้งกล่าวหาใช้โดยการจัดพิมพ์โปสเตอร์ 100,000 ใบ ข้อความ "เอารัฐธรรมนูญเผด็จการคืนไป เอาประชาธิปไตยคืนมา" ติดทั่วกรุงเทพฯ ภายในคืนเดียว

(1.5) การออกแถลงการณ์โดยพรรคการเมืองที่ออกแถลงการณ์ประกอบด้วย พรรคพลังธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคกิจสังคม จัดแถลงการณ์แจกจ่ายไปยังสาขาพรรคต่าง ๆ จำนวน 100,000 ฉบับ เพื่อแจกจ่ายให้ประชาชน

(1.6) การทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกา ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิชาการเสนอและมีการพูดว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรมของเหล่าพลสภานิติกรที่เดือดร้อนจากการกระทำของกลุ่มบุคคลในบ้านเมือง

กล่าวกันว่ากระแสต่อต้านรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีครั้งใดที่ประชาชนคนไทยได้มึนกำลังร่วมกันด้วยเจตนาเดียวกันเช่นครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีการประชุมครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2534 เพื่อคัดค้านร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการปรองดองจะนำเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวันที่ 2 โดยจะมีประชาชนมาร่วมชุมนุมเกินกว่าห้าหมื่นคน

จากกระแสต่อต้าน รสช. โดยประชาชนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้ รสช. จะพยายามสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหาร เช่น การประกาศวัตถุประสงค์การรัฐประหารรวม 5 ประการ การประกาศคืนอำนาจให้ประชาชนโดยจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี รวมทั้งการแต่งตั้งบุคคลที่เป็นพลเรือนเป็นนายกรัฐมนตรี ฯลฯ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วการสร้าง ความชอบธรรมของ รสช. นั้นเป็นความชอบธรรมในมุมมองของ รสช. เท่านั้นหาได้เป็นการ ยินยอมในความชอบธรรมจากประชาชนโดยส่วนรวมไม่ ซึ่งเข้าลักษณะของการขาดฉันทามติ (CONSENSUS) ในเรื่องกติกากาการ เมืองเป็นผลให้ระบบการเมืองมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและ การที่บางส่วนของสังคมรับอำนาจทางการเมืองซึ่งอยู่ในหัวหนี่งว่า เป็นอำนาจอันชอบธรรม (LEGITIMACY) ทำให้อำนาจทางการเมืองมีสภาพเสมือนอำนาจ (POWER) ของกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่ม หนึ่งที่ไม่สามารถสร้างความต่อเนื่องและยอมรับในแหล่งที่มาของอำนาจตลอดจนการใช้อำนาจนั้นได้ก็จะก่อให้เกิดการไม่ยอมรับอำนาจซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามที่จะต่อต้านและโค่นล้มอำนาจนั้นอยู่ตลอดเวลา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2534, 53) ดังนั้นหากทำการเปรียบเทียบความชอบธรรมที่ รสช. กำลังสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเองอยู่ในขณะนี้จึงเป็นความชอบธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความไม่ชอบธรรมเพราะกติกากาการ เมืองที่เป็นที่ยอมรับของสังคมก่อนการรัฐประหารก็คือยอมรับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอย่างแท้จริง โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ที่ใช้ติดต่อกันมาถึง 13 ปี เมื่อ รสช. ได้ล้มความชอบธรรมอันเดิมเป็นกติกาที่ยอมรับของสังคมดังกล่าวและทำการสร้างความชอบธรรมใหม่ โดย รสช. ความชอบธรรมนั้นก็เปรียบเสมือนความชอบธรรมที่ขาดฉันทามติจากประชาชนโดยส่วนรวม เป็นผลให้ รสช. ไม่สามารถสร้างความยอมรับในอำนาจให้กับตนเองได้ และทำให้ถูกต่อต้านโค่นล้มอยู่ตลอดเวลาตราบเท่าที่ รสช. ยังพยายามสืบทอดอำนาจทางการเมืองอยู่

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจไทยเคยขยายตัวในอัตราสูงเกินกว่าร้อยละ 10 ติดต่อกันมาตลอด 3 - 4 ปี แต่ในปี 2534 เส้นกราฟการเติบโต "ดิ่งลง" มาที่ร้อยละ 8.5 แม้ว่าในปี 2533 จะเกิดวิกฤติการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซีย ทำให้ผลิตผลภาคเกษตรประสบภาวะการแข่งขันที่รุนแรงแต่ก็เป็นเพียงการ "ชłodตัว" ทางเศรษฐกิจตามที่คาดคิดไว้ แต่การรัฐประหารในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ได้ทำให้เศรษฐกิจชะลอลงมากกว่าที่คาดกันไว้ นักลงทุนต่างชาติกล่าวว่า "ปัญหาสงครามอ่าวเปอร์เซีย อาจเป็นเงื่อนไขที่นักลงทุนทั่วโลกหวาดกลัว แต่การปฏิวัติรัฐประหารในประเทศไทยมีผลกระทบโดยตรงมากกว่า" (ข่าวพิเศษ, 30 ธันวาคม 2534 - 5 มกราคม 2535, 12)

ก่อนการรัฐประหาร ภาวะเศรษฐกิจของไทยมีความเป็นพลวัตร (DYNAMICS) ทำให้ไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจจากเดิมเป็นระบบการค้าด้านการเกษตรกลายเป็นระบบเศรษฐกิจด้านการอุตสาหกรรมแทน จนคาดหมายว่าไทยกำลังจะกลายเป็น NICS (NEWLY INDUSTRIALIZED COUNTRIES) หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย จุดเด่นของความพยายามเป็น NICS อยู่ที่ความพยายามในด้านการส่งเสริมการลงทุนและการส่งออก ซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศในระยะที่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชายฯ ได้ดำเนินกลยุทธ์ทางการทูตและการค้าเพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการค้าในอินโดจีนตามนโยบาย "เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า" จนทำให้การตื่นตัวทางเศรษฐกิจซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีการลงทุนจากต่างประเทศและในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเนื่องจากประเทศไทยมีค่าจ้างแรงงานถูกและมีสิทธิพิเศษที่สามารถส่งออกสินค้าไปยังยุโรปและอเมริกาในฐานะเป็นประเทศด้อยพัฒนาและได้รับความอนุเคราะห์จากประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นแม้ว่าจะสนใจตลาด

อเมริกา และยุโรปมากกว่าตลาดในเอเชียเพราะว่าประเทศเหล่านี้มีกำลังซื้อทางเศรษฐกิจสูงมาก แต่ประเทศญี่ปุ่นยังต้องการมาลงทุนในไทย และประเทศอื่น ๆ ในเอเชียเพราะมีค่าจ้างแรงงานถูกและต้องการใช้สิทธิพิเศษจากประเทศเหล่านี้ส่งผลิตภัณฑ์ออกไปสู่ยุโรป และอเมริกา การพึ่งพาการลงทุนจากประเทศในยุโรป และอเมริกา รวมทั้งญี่ปุ่น ใต้หวัน นั้น ปัจจัยด้านความมั่นคงหรือเสถียรภาพทางการเมืองมีส่วนสำคัญมากเพราะปัจจุบันกระแสโลกได้เปลี่ยนแปลงไปทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ลักษณะของอำนาจนิยมจะปรากฏในประเทศโลกที่สามและเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ทุกประเทศต่างมีเป้าหมายที่เหมือนกันในการมุ่งแข่งขันกันพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งหมายรวมถึงประเทศไทย โดยสายตาของนักลงทุนแล้วแม้ว่าภาพพจน์ภายในรัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จะไม่ดีนักจากปัญหาการคอร์รัปชันและความขัดแย้งภายในพรรคร่วมรัฐบาล แต่จากนโยบายเศรษฐกิจ พลเอกชาติชาย ฯ ยังเป็นสิ่งที่นักลงทุนจากต่างประเทศยังคงให้ความสนใจมาลงทุนในไทยเช่นเดิมถึงแม้ว่าในปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมาจะเกิดวิกฤติการณ์อ่าวเปอร์เซีย แต่การลงทุนในลักษณะ **DIRECT INVESTMENT** หรือมูลค่าสุทธิของการนำเงินมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ยังคงอยู่ในอัตราสูงหรือเพิ่มขึ้นตลอดเวลา อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อย่างไม่เคยประสบมาก่อนและผลกระทบนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของ **รตช.** อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งพิจารณาได้จากเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ (ผู้จัดการ, 9 - 15 ธันวาคม 2535, 19)

2.1 การลงทุนลักษณะ **DIRECT INVESTMENT** ที่มีอัตราสูงและคงที่ได้ลดลงมาถึงร้อยละ 25 คิดเป็นมูลค่า 9,090 ล้านบาท หากเปรียบเทียบในระยะเดียวกันในปี พ.ศ.2533

2.2 รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยที่เคยทำรายได้มหาศาลลดลงอย่างมาก โดยในระยะไตรมาสแรกของปี 2534 นักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ 10 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากอเมริกาลดลงร้อยละ

24 จากตะวันออกกลางลดลงร้อยละ 54 และการลงทุนจากต่างประเทศ
ด้านการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 40

2.3 ประเทศที่เคยมาลงทุนในประเทศไทยหรือเตรียม
การลงทุนเช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่นและฮ่องกง เริ่มเกิดความไม่
มั่นใจเพราะนับตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมาสถานการณ์ความไม่แน่นอน
ทางการเมืองของไทยได้เกิดขึ้นทั่วไป เช่น ปัญหาการร่างรัฐธรรมนูญที่ทำให้
เกิดกระแสต่อต้าน ปัญหาการจัดตั้งรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้ง ความ
ขัดแย้งในเรื่องบุคคลที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรี ปัญหาการค้างคากรณีอาชญา
กรรม รวมทั้งความขัดแย้งภายใน รสช. ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผล
กระทบต่อการลงทุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพลักษณ์ของ
การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ยังไม่จางหายไปจากความ
รับรู้ของบรรดานักธุรกิจทำให้การตัดสินใจลงทุนจากประเทศต่าง ๆ อยู่
ในภาวะชะงักงันและไปลงทุนในที่อื่นแทน โดยพิจารณาได้จากประเทศที่เคย
ลงทุนในไทยดังต่อไปนี้ -

2.3.1 ประเทศญี่ปุ่นลดการลงทุนในประเทศไทย
ลงไป เพราะเริ่มหันไปลงทุนในยุโรป โดยเฉพาะประเทศที่มีแรงงานถูก
ในยุโรป เพื่อนำสินค้าออกจำหน่ายในประชาคมยุโรปได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.3.2 กลุ่มนักลงทุนจากฮ่องกงที่เคยริเริ่มวางแผน
การลงทุนในไทย โดยจะยื่นขอส่งเสริมการลงทุนในเดือนพฤษภาคม 2534
ได้หยุดชะงัก และหันไปลงทุนในประเทศเวียดนามแทนอันเป็นผลมาจาก
ปัญหาวิกฤติรัฐธรรมนูญและความไม่แน่นอนทางการเมืองเป็นผลให้ไทยต้อง
สูญเสียเงินที่จะได้จากการลงทุนไปไม่น้อยกว่า 250 ล้านบาท (ข่าวพิเศษ,
20 มิถุนายน - 30 มิถุนายน 2534, 33)

2.3.3 สมาพันธ์แรงงานเสรีระหว่างประเทศ (ICFTU) ร่วมกับสหพันธ์แรงงานระหว่างประเทศสาขาต่าง ๆ (ITS) ได้ลงมติประท้วงไทย และผู้มีอำนาจ (รสนช.) ของไทยทุกรูปแบบเพื่อกดดันให้คืนสิทธิเสรีภาพแก่ขบวนการแรงงานไทยซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ข่าวพิเศษ 15 กรกฎาคม - 21 กรกฎาคม 2534, 33)

จากภาวะความไม่มั่นคงของนานาประเทศ ในด้านการลงทุน ทำให้เศรษฐกิจของไทยที่เตรียมจะก้าวเข้าสู่ความเป็น NICS ต้องยุติลง นอกจากนี้ยังมีผลให้เศรษฐกิจของประเทศทรุดลงอย่างมาก กล่าวคือในระยะ 9 เดือน นับตั้งแต่วันรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534 ไทยต้องขาดดุลบัญชีเดินสะพัดถึง 1 แสนล้านบาท ซึ่งภาวะความสูญเสียทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้มีผลต่อภาพพจน์ของ รสนช. ด้วยเพราะต้องถูกกดดันจากนานาประเทศ และถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยต้องสูญเสียอย่างหนัก (ผู้จัดการ, 9 - 15 ธันวาคม 2534, 19)

3. ปัจจัยด้านสังคม

เป็นที่ยอมรับกันว่าโครงสร้างของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประเทศไทยมีคนงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 80 - 90 แต่ปัจจุบันเหลือเพียงร้อยละ 60 ซึ่งหมายความว่างานต่าง ๆ กระจายมากขึ้น ผลที่ติดตามมาคืออำนาจการต่อรองของกลุ่มต่าง ๆ มีสูงขึ้น มีการรวมกลุ่มในรูปสหภาพแรงงานมากขึ้น สำหรับด้านการศึกษาในประเทศไทยมีคนเรียนระดับมหาวิทยาลัยประมาณร้อยละ 25 และเรียนระดับมัธยมศึกษามากกว่าร้อยละ 30 ประการสำคัญคือมีการขยายตัวของชนชั้นนายทุนอย่างเห็นได้ชัดอันเป็นผลมา

จากการขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรม ทำให้ประชากรภาคเกษตรกรรมลดลงเหลือเพียงร้อยละ 15 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 30 และภาคบริการขยายตัวร้อยละ 50 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ชี้ให้เห็นว่าชนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้นในโครงสร้างของสังคมไทย (ผู้จัดการ 9 - 15 ธันวาคม 2534, 20) ดังนั้นสังคมของเหล่านักชนชั้นกลางจึงเป็นสังคมที่ประกอบด้วยบรรดานักธุรกิจผู้ประกอบการที่มีความคิดก้าวหน้าและมีความรู้เกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกและประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเป็นทุนนิยมมีความรู้สึกอยู่ตลอดเวลา ว่าเศรษฐกิจจะต้องนำการเมือง การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นสิ่งที่ล้าสมัยและก่อให้เกิดผลเสียอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศและอาชีพของเขา ดังนั้นการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 กลุ่มชนชั้นกลางเหล่านี้จึงมีความรู้สึกต่อต้านคณะ รสช. เพราะเป็นต้นเหตุที่ทำให้เขาสูญเสียรายได้และไม่สามารถลงทุนตามโครงการที่วางไว้ได้ ความรู้สึกเหล่านี้เปรียบเสมือนคลื่นใต้น้ำที่จะโหมกระหน่ำ รสช. ให้หลุดจากอำนาจได้หาก รสช. ยังคงพยายามรักษาอำนาจ และสืบทอดอำนาจทางการเมืองอีกต่อไปเพราะตราบใจที่ รสช. ยังอยู่ในอำนาจ ตรานั้นสภาพทางเศรษฐกิจและการลงทุนก็ยังคงมีสภาพทรุดโทรมเหมือนเดิม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อชนชั้นกลางและชนชั้นนายทุนด้วย

ดังนั้นจากโครงสร้างทางสังคมไทยในอดีตที่ประชาชนคนไทยมีแต่ชนชั้นเกษตรกรความรู้น้อย เมื่อมีการรัฐประหารทุกคนจะมองว่าเป็นเรื่องของผู้นำและไม่ยอมรับรู้ด้วย แต่ปัจจุบันโครงสร้างของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากจนฝ่ายทหารเริ่มตระหนักว่าการก่อรัฐประหารแบบสมัยก่อนคงทำไม่ได้ง่าย ๆ หากปราศจากฐานรองรับจากมวลชน การปิดกั้นประชาชนมิให้มีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการกระทำใด ๆ เพื่อการครองอำนาจที่มีได้รับการยอมรับจากประชาชนถือว่าการดูถูกประชาชนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะประชาชนภายใต้โครงสร้างของกลุ่มชนที่มีความรู้ และตื่นตัวทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในปัจจุบันกลุ่มชนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มพลังใหม่ทางการเมืองของไทยที่พร้อมที่จะมี

การรวมพลังกันสร้างอิทธิพลกดดันรัฐบาล หรือ รสช.ให้หลุดพ้นจาก
อำนาจได้โดยง่ายหากสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในสภาพเดิม
และ รสช.พยายามสืบทอดอำนาจอยู่เช่นนี้ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ,
2534, 15)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved